

קנדאר והיונה

מסיפורי השבט מאלי
מערב אפריקה

הזקן נשף על האש, הבעיר אותה
והתחיל להתכונן לארוחה. הסיכוי
לארוחה טובה עשה את עיניו חיות
ומבריקות יותר. הוא אכל מהר
מאוד את היונה הצלויה הגדולה

ביותר. אחר כך לעס עוד הרבה זמן את העצמות
הפריכות, וישב זמן מה ליד האש עד שנרדם.

עברו יומיים. בסל נותרה רק יונה אחת, זו האחרונה
שנפלה ברשת. היא הייתה רזה וקטנה. הזקן הוציא
אותה מהסל כדי להכין לעצמו ארוחה, ופתאום ראה
את עיניה של הציפור.

כבר הרבה זמן חי קנדאר לבדו. המשפחה והידידים
שלו מתו מזמן וגם הוא בעצמו חי על פני האדמה

השמש כבר כמעט שקעה כשברשת של קנדאר
נתפסה היונה הרביעית.

"חלש!" התעצב קנדאר וזרק את הציפור הרועדת
לסל הקלוע. אך הוא נזכר שהציד היה בכל זאת
מוצלח, ועכשיו הוא יכול לשכב יומיים על מחצלת
הקש שלו, בלי לצאת החוצה מהצריף. הוא חיך,
הרים את הבובו שלו והתיישב על הדשא כדי לקשור
מכסה לסל. ידיו העייפות רק בקושי נשמעו לו. יצא
הביתה כשעל הסוואנה ירדו כבר הדמדומים.
היה להכיר רק לפי המדורות הדולקות כניסות.
קנדאר עצר ליד הצריף שבקצה הכפר. המדורה
בכניסה כבר כמעט כבתה ורק פה ושם נדלקה
וכבתה גחלת חמימה קטנה.

את ימיו האחרונים. בלבו הבודד שרר עצב, כזה כפי שנראה עכשיו בעיניה של הציפור הקטנה.

הזקן הוריד את היונה חזרה לסל וזרק לה חופן גרעיני תירס. הוא עוד רצה ללטף את הנוצות,

חסרות העונים, של הציפור, אך היא נרתעה כל כך,

שהוא מהר כיסה את הסל.

עברו ימים. הציפור התרגלה

לזקן ולא התכווצה בפחד

כשנגע בה. קנדאר התקשר

ליונה ונעשה קשקשן גדול –

בלי הפסקה הוא סיפר לה

את הכל שבא לו לראש. ובאו לו מחשבות שונות

וזיכרונות רבים.

אחרי שנים רבות הופיעה לקנדאר חברה. עכשיו, בזמן ארוחת הצהריים או בערב הזקן התחיל לדבר

עם הציפור. היונה ישבה בדרך כלל על מכסה של

הסל הקלוע, קשורה ברגל, וקנדאר שכב על

המחצלת המרופטת שלו והעלה זיכרונות.

... מי הנהר ניגר היו צלולים בימים הרחוקים האלה

כשקנדאר היה צעיר והוא שט בפירוגה שלו ליישובי

החוף. שם חיה נערה שאת שמה הוא כבר לא זוכר,

אך זוכר את עיניה ואת שפתיה.

בערבים הם ישבו יחד – הזקן והיונה. לעתים

קרובות לא הייתה להם ארוחה. היא הוחלפה בחום

של המדורה, בנצנוץ הכוכבים הרחוקים ובהמיית

היונים. הזקן נבוך דפק בידיו בכיסים ריקים של

הבובו שלו: "אין דבר, ידידי, אז הערב אין לנו מה לאכול."

היונה נענעה בראשה והייתה נרדמת. וקנדאר הביט על הענפים הבוערים במדורה ואחר כך מבט עיניו היה עובר לסוואנה השחורה והוא עקב שם זמן רב אחרי חיות לילה העוברות.

"אין דבר" היה אומר "מחר אצא לסוואנה ואחפש גרעינים בשביל היונה."

היונה כנראה כושפה, ויתכן כי השפיעו עליה הסיפורים הלא נגמרים של קנדאר. אך פעם היא דיברה בשפת בני-אדם. זה קרה כששוב לא נמצא כל אוכל בצריף.

"שחרר אותי. אעזור לך" ביקשה פתאום היונה. הנס הזה לא הפתיע את קנדאר הזקן, אך הוא פחד שהציפור עלולה לעוף והוא יישאר שוב לבד. "לא!" אמר "שבי בסל שלך. טוב לי אתך גם בלי אוכל."

שוב עברו ימים אחדים. לא נמצא כל אוכל בצריף של הזקן. היונה הרעבה

נמנמה והחלישה. והזקן החליט להאמין לציפור.

"עופי" נאנח קנדאר "חפשי לך גרעינים."

היונה חזרה בערב והביאה במקור טבעת כסף,

מעוטרת בחתיכת עץ שחור במקום אבן.

קנדאר הרים את הטבעת לעיניו המוחלשות וחיך בעצב.

"עבור המציאה הזו לא נקבל אפילו שתי לחמניות תירס."
"אל תמהר, קנדאר" דיברה שוב היונה "זו טבעת קסמים. עם תקום בזריחה, כאשר הטל, המואר בקרני השמש הראשונות, נוצץ בכל הצבעים, ותאמר לחש, הטבעת תמלא את כל משאלותיך."

קנדאר הביט בחיבה על הציפור. הספק התחלף בעיניו עם סלחנות.

"אני זקן מדי, חביבתי, כדי להאמין לסיפורים כאלה. לגמרי זקן מדי."
"תאמין לי, קנדאר, זו טבעת קסמים. זה בדיוק כמו שאתה בן-אדם ואני ציפור."

הזקן נד בראשו כדי לא להעליב את ידידתו וליטף את כנפי הציפור.
טרם הזריחה היונה ירדה על החזה של הזקן. קנדאר שפשף את עיניו. דמדומים רכים, אפורים, מילאו את הצריף. רחוק מעבר לניגר, דרך הערפל, נראו הקרניים הראשונות של הזריחה. נשמע ציוץ ראשון של ציפור הסוואנה. ואולי לא ציפור, אלא רוח קלילה שאספה את חלומות הלילה הפזורים. קנדאר יצא מהצריף, שכח על הרעב, חיך והשתחוה לשחר הנדלק ולסוואנה המתעוררת. היונה ישבה על כתפו.
"אמור לטבעת, קנדאר, שתביא אתך לארץ בלתי-ידועה."

השחר נעלים. הסוואנה התכסתה בערפל. רוח
שחורה באה מהמדבר ותפסה את הזקן. קנדאר נפל
בתהום והרוח המדברית שאגה כמו תן רעב. קנדאר

חשב שהוא הולך למות. באצבעות
הקרות שלו חיפש את היונה על החזה
והכתפיים. היא לא הייתה שם. ואז הזקן
התייפח מהבדידות והעצב ששוב חזרו
ללבו.

אך אז התבהר הכל ושקט. הזקן פתח
את עיניו וראה את עצמו ליד חומות של עיר זרה
ויפה. סביב הצהיבו חולות. העיר, מלאה עצים
ופרחים, ישנה עוד. ליד שער העיר נמו השומרים.
קנדאר עוד אף פעם לא ראה גלימות ורודות כמו
אלה של השומרים הישנים, ולא קשתות ונדנים מלאי

קנדאר התיישב על המחצלת המלוכלכת. שערות
האפורות שלו נראו באור הבוקר כמו חוטי כסף
ארוכים.

"אמות כאן, איפה שקבורים אבותיי" אמר "אינני
רוצה ללכת לשום ארץ בלתי-ידועה."
"תהיה צעיר ועשיר. לא תצטרך למות כמו אבותיך.
אך כאן הטבעת לא תעזור לך – בכפר כולם מכירים
אתך ויקנאו במזל שלך. והקנאה משמידה את כל
הטוב והשמח."

קנדאר התלבט.
"ואת? את תהי תמיד אתי, חביבתי?"
"אעוף אתך. תמהר! הזוהר מחמם ומייבש את
הטל."

קנדאר אמר כל שציוותה היונה.

החצים יפים וחזקים. אבל אז הוא הסתכל על היד שלו ולא הכיר אותה. לא היו עליה קמטים ופצעים מהעבודה הקשה שעשה בחייו. הוא הביט על עצמו וקרא בשמחה – הוא נעשה צעיר וחזק! כתפיים שלו

התרחבו והלב דפק בקלות

ובחזקה.

"יונה" קרא קנדאר "את הפלא

האמיתי. כמה שאני חזק!"

"תזדרז" לחשה היונה העייפה

"השחר מייבש כבר את הטל. בקש

עושר מהטבעת.."

"עושר!" קרא קנדאר בקול, כשהוא מרים את

הטבעת לפיו.

אמר ואפילו לא הרגיש שהוא לבוש כבר בבובו יקר, רקום בציורים זהובים. מאחורי התל הופיעה השמש ומשם יצאה גם שיירה של גמלים.

"זה שלך. תהיה מאושר ובריא, קנדאר" לחשה

היונה והיא עפה לעננים גבוהים.

"יונה! יונה!" קרא קנדאר "אל תעופי. לשם מה לי

העושר והצעירות בלעדיך?!"

"אני עוד אחזור, קנדאר. אך עתה אסור לנו להיות

ביחד. אחרת כל העושר שלך יעלם."

"אחשוב רק עליך. אחכה לך, יונה!"

עוד זמן רב הביט קנדאר בשמיים, למרות שהנקודה

השחורה כבר מזמן נעלמה במרחקים מלאי השמש.

בעיר נשמע קולו של הטאם-טאם שהודיע לאנשים

על היום החדש. השיירה ניגשה לקנדאר ונעצרה.

הגמלים היו עמוסים בסחורות יקרות מארצות שמעבר לים. מובילי הגמלים ניגשו בכבוד לקנדאר

וירדו לפניו על הברכיים.

בכל מקום קנדאר נפגש עם

שמחה וכבוד. הוא התגורר

בארמון. חברים ונשים היו כל

הזמן סביבו ודאגו לו. הצלחה

באה בכל מה שעשה, במעשיו, במסעותיו, באהבה.

הוא חשב לעתים קרובות על חברתו בעלת הכנפיים.

רצה לצוות לטבעת הפלא שתחזיר את היונה, אך

הטבעת נעלמה ברגע שקנדאר רק ניכנס לעיר.

עכשיו קנדאר הסתכל לשמיים לעתים קרובות וציפה

שהיונה תחזור, כפי שהבטיחה..

אך היונה לא חזרה. לאט, לאט התחיל קנדאר לשכוח אותה. הוא כבר שכח את זקנת הרעב שלו.

אחר כך גם את השיחות בערבים ליד המדורה, עם

הציפור הקטנה והחלשה.

ובסוף התחיל לפקפק

האם הייתה לו

חברה-יונה בכלל.

והגיעו ימים שבהם

קנדאר לא הזכיר את

היונה בכלל. הוא בילה

הרבה בארמונו עם החברים שלו, נהנה מריקודי

הנערות, בגאווה הסתכל סביב והתפלא מהעושר

שלו! מהחברים הטובים, הרבים שלו! משמחת

החיים ומהאושר לחיות בעולם הבהיר הזה!

פעם, בזמן החגיגה, ניכנס משרת וסיפר לקנדאר שבגן הארמון התעופפה ציפור עייפה קטנה. היא רצתה להיכנס דרך החלון, אך נפגעה מהזכוכית ונפלה. נער-שוליה ניגש אליה ואז היא אמרה את שמו של בעל הבית, "קנדאר".

"ציפור מדברת?!!" השתומם קנדאר, ונדמה היה לו כי הוא צריך לזכור משהו חשוב מאוד.

"היא שרה?" שאלו האורחים.

"היא פצועה וגוססת" אמר בשקט נער-שוליה.

למחרת הודיעו לקנדאר שהציפור המוזרה מתה.

לקנדאר נעשה פתאום עצוב, ולמרות שסביבו היו

חברים ונשים, הרגיש בדידות,

"תקברו אותה בכבוד" אמר קנדאר בעצב "כנראה זו

ציפור נדירה."

ובאותו הערב הוא נפרד מוקדם מהחברים שלו. בלבו הוא הרגיש כבודת בלתי מובנת. ולא יכול היה להבין האם זה כאב הלב או סתם עצב. הרי לא

הייתה לו סיבה להתעצב. הוא

נשכב במיטה בתקווה שלמחרת

הכל יעבור, ואמר למשרתים

לנפנף במניפות מעל מיטתו

במשך כל הלילה. הרבה זמן לא יכול היה להירדם.

נדמה היה לו ששכח משהו חשוב. ולכן גם לבו דפק

חזק יותר. הוא חשב על חברים, על המעשים שלו.

"לא, זה לא זה" נאנח אחרי כמה דקות מחשבה,

"שכחתי.. שכחתי.. משהו חשוב ויקר ביותר. מה זה

היה?" לפנות בוקר נרדם.

הקש הקשה, על רצפת הצריף העלוב, שאותו כבר שכח מזמן.

בערב קנדאר מת. הבובו המרופט כיסה בקושי את גופו. אך על אצבעו החומה נשארה עדיין טבעת הכסף, המושחרת מרוב הזמן. אף אחד לא ניסה להוריד אותה מידו של קנדאר. הרי היא הייתה פשוטה וזולה, ומעוטרת במקום אבן בחתיכת עץ שחור.

הדשא בגן התכסה בטל לח, טיפות טל אחדות נפלו על המניפה שהנער-שוליה נשא אותה דרך הגן לחדר השינה. הנער לא שם לב והטה את המניפה מעל המיטה של בעל הבית. טיפות טל נפלו על החזה של קנדאר. הוא התעורר ומיד נזכר ביונה הקטנה.

"נזכרתי!" קרא. בקולו התערבבה השמחה עם ייאוש "נזכרתי בך! את נפצעת מחלון הארמון שלי!" הוא קרא "הי, משרתים!"

אך במקום צעקת האדון העשיר נשמעה רק האנקה הרועדת של אדם זקן. קנדאר רצה להתרומם, אך לא יכול היה – הגוף שלו נעשה כבד וכואב. הוא ראה שלא שוכב כבר במיטה רכה, אלא על מחצלת